

УДК 811.161.2'38'42:81'25

ОСОБЛИВОСТІ РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Т. Г. Файчук

*Інститут мовознавства імені О. О. Потебні
Національної академії наук України,
вул. Грушевського, 4, Київ, 01001, Україна*

Досліджено офіційний переклад Конвенції про права дитини українською мовою. Актуальність дослідження зумовлена винятковим значенням текстів міжнародних договорів як для іміджу держави, так і для правильного трактування і застосування їх положень, а також потребою удосконалення офіційних перекладів міжнародних договорів.

Лінгвістичний аналіз перекладу засвідчив порушення законодавчо встановленої процедури: за основу перекладу українською мовою взято лише російський текст договору, хоча Порядком здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України передбачено використання автентичних текстів кількома мовами. У процесі порівняння й зіставлення Конвенції російською та англійською мовами також засвідчено окремі змістові неточності перекладу.

Виявлені недоліки перекладу з російської мови українською проаналізовано у вигляді статей, що допомогло системно зіставити положення Конвенції, виокремити помилки, запропонувати відповідні варіанти перекладу, зробити висновки.

Ключові слова: міжнародний договір, дипломатичний жанр, офіційно-діловий стиль, структура тексту, переклад тексту, лексико-граматичні особливості.

Постановка проблеми. Поняття «офіційний переклад тексту міжнародного договору» є визначальним, коли йдеться про ратифікацію, затвердження, приєднання до міжнародних договорів, адже відповідність і правильність офіційного перекладу тексту міжнародного договору мають виняткове значення для чіткості його розуміння й трактування.

Об'єктом дослідження є переклад українською мовою багатостороннього міжнародного договору, Конвенції про права дитини, прийнятої резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 р. Тексти Конвенції арабською, китайською, англійською, французькою, російською та іспанською мовами є рівноавтентичними, які зберігає Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй. Україна приєдналася до Конвенції в 1991 р. [4].

Під час перекладу юридичних текстів виняткове значення приділяється встановленню функцій вихідного / цільового текстів, їх статусу та комунікативної ситуації у цільовій мові. З огляду на функції юридичних текстів С. Шарчевич поділяє юридичний переклад на: переклад первісно прескриптивних текстів (закони,

нормативно-правові акти, міжнародні угоди, конвенції, контракти тощо); переклад первісно дескриптивних, а також прескриптивних текстів (правові інструменти, які регулюють судові та адміністративні дії, рішення суду); переклад виключно дескриптивних текстів (коментарі, наукові статті, навчальна література тощо) [11].

Отже, Конвенція про права дитини є первісно прескриптивним текстом, відповідно провідною ознакою перекладу тексту є відтворення нормативних та регламентуючих функцій оригіналу. Текст офіційного перекладу має точно відтворювати зміст правових приписів, бути юридично надійним та достовірним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем перекладознавства займається багато лінгвістів: О. Зарума-Панських, В. Карабан, Т. Кияк, В. Коптілов, І. Корунець, В. Радчук, П. Ньюмарк, Л. Венуті та ін. У своїх працях науковці зосереджують увагу на загальних аспектах теорії і практики перекладу, з'ясуванні функцій перекладу, питаннях коректного й відповідного перекладу термінів, способах відтворення лексичних та граматичних труднощів іноземної мови українською, аналізі стилістичних, граматичних, лексичних особливостей перекладу текстів різних жанрів тощо. Вивчення і з'ясування особливостей перекладу дипломатичних документів українською мовою загалом стосується термінологічного аспекту, встановлення методів перекладу дипломатичних термінів, визначення характерних рис терміносистеми дипломатії (Л. Бондаренко, Н. Кащшин). Однак комплексний порівняльний та зіставний аналіз текстів автентичних міжнародних договорів з офіційним їх перекладом українською мовою досі залишається перспективним і актуальним напрямом, адже у таких дослідженнях (Т. Файчук) не лише фіксуються помилки й недоліки перекладу, а й пропонуються дієві шляхи удосконалення україномовного перекладу текстів найвищого міжнародного рівня.

Мета статті — визначення особливостей перекладу міжнародного договору українською мовою, виявлення невідповідностей в офіційному перекладі Конвенції про права дитини, аналіз випадків помилкового перекладу, з'ясування наслідків недоліків перекладу для правильного розуміння й застосування положень нормативного документа найвищого міжнародного рівня.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порядок здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів українською мовою затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 353 від 17 березня 2006 р. [7]. Аналіз офіційного перекладу Конвенції про права дитини українською мовою засвідчив порушення встановленої процедури: за основу перекладу взято лише російський текст договору. Згідно з вимогами вищезазначеного Порядку у разі укладення договору двома мовами або більше для забезпечення автентичності перекладу використовуються тексти договору іншими мовами. Тому в нашому дослідженні використовуємо й залуцаємо оригінал тексту Конвенції англійською мовою [10]. Засвідчені недоліки перекладу подаємо у вигляді статей, що допомагає системно зіставити положення Конвенції, виокремити помилки перекладу, запропонувати відповідні варіанти перекладу, зробити висновки та узагальнення.

Преамбула, абз. 3: укр. переклад *кожна людина має володіти всіма зазначеними у них правами*, рос. текст: *каждый человек должен обладать всеми указанными*

в них правами; однак англ. варіант *everyone is entitled to all the rights set forth therein* дає усі підстави перекласти фрагмент кожен має право на всі викладені в них права [4; 5; 10]. Конструкція *має володіти*, на нашу думку, крім того, що не відповідає англійському *is entitled*, є семантично невмотивованою в зазначеному контексті (значення «володіти»: мати що-небудь у своїй власності; уміти діяти, користуватися чим-небудь; добре знати що-небудь; бути спроможним рухати частинами свого тіла [7, т. 1, с. 729]).

Преамбула, абз. 3: укр. переклад *без якої б то не було різниці*, рос. текст *без какой бы то ни было разницы*. Такий переклад можемо кваліфікувати як калькування, у якому копіюється структура з адаптованим перекладом її компонентів. Як засіб номінації калькування доцільне тоді, коли для певного поняття, явища немає назви в рідній мові. У цьому випадку калькування невмотивоване, англ. *without distinction of any kind* логічно й правильно перекладається *без будь-якої різниці* [4; 5; 10].

Преамбула, абз. 3; ст. 2: укр. переклад *інші обставини* з рос. *другие обстоятельства*; однак англ. варіант *other status*, на нашу думку, має перекладатися як *інший статус, інше становище* [4; 5; 10]. Варіант перекладу обставини вжито недоречно в контексті, що стосується статі дитини, релігії, походження, майнового стану тощо. Доказом цього є інший міжнародний документ — Загальна декларація прав людини, в якій фрагмент *other status* перекладено укр. *інше становище* (ст. 2).

Преамбула, абз. 5: укр. переклад *з тим щоб вона могла повністю покласти на себе зобов'язання*, рос. *с тем чтобы она могла полностью возложить на себя обязанности*. Залучивши до аналізу англ. *so that it can fully assume its responsibilities*, переконуємось, що переклад є калькуванням з російської; укр. *покласти на себе зобов'язання* неприйнятне з огляду на семантику дієслова в українській мові [4; 5; 10]. Відповідним вважаємо переклад *щоб вона могла повністю взяти на себе зобов'язання (узяти зобов'язання — зобов'язатися що-небудь зробити, виконати, прийняти на себе певний обов'язок* [7, т. 10, с. 409]).

Преамбула, абз. 6; ст. 20: укр. переклад *сімейне оточення* кваліфікуємо як калькування рос. *семейное окружение*. Переклавши англ. *a family environment*, отримуємо більш відповідне формулювання *сімейне середовище, сімейне коло, родинне коло* [4; 5; 10].

Преамбула, абз. 6; ст. 29: укр. переклад *гармонійного розвитку її особи; розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини*; рос. *гармоничного развития его личности; развитие личности, талантов и умственных и физических способностей ребенка*. Залучення до аналізу англ. *harmonious development of his or her personality; development of the child's personality, talents and mental and physical abilities* переконує в помилковості перекладу рос. *личность* укр. *особа замість особистість*. Ми засвідчили випадки, коли слово *особа* вживається вмотивовано *людська особа, человеческая личность, human person* [абз. 2 Преамбули], однак вважаємо, що в таких випадках використання у перекладі джерела англійською мовою допомогло б уникнути прикрих семантичних неточностей [4; 5; 10].

Преамбула, абз. 11: укр. переклад у виключно тяжких умовах, рос. в исключительно тяжелых условиях. Слово *виключно* використано невмотивовано, а скальковано з російської. Англ. in exceptionally difficult conditions правильно перекласти у надзвичайно (винятково) складних умовах [4; 5; 10].

Стаття 1: укр. переклад до даної особи, рос. к данному ребенку, англ. to the child [4; 5; 10]. Маємо недоцільне використання слова *даний*, що застосовується за моделлю конструкцій з російської мови: *дане дослідження, дана робота, даний метод* тощо, яке варто замінювати займенниками *цей, такий*. Крім того, слово *дитини* в українському перекладі помилково замінено на *особи*.

Стаття 1: укр. переклад *кожна людська істота*, рос. *каждое человеческое существо* стилістично невмотивовані. Англ. every human being підтверджує некоректність перекладу, відповідно, правильним вважаємо переклад *кожна людина* [4; 5; 10].

Стаття 2: укр. переклад *забезпечують права ...за кожною дитиною*, рос. *обеспечивают права ...за каждым ребенком* [4; 5]. Дієслово *забезпечувати* має значення: задовольняти кого-, що-небудь у якихось потребах; створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [7, т. 3, с. 18]. Отже, семантика дієслова вимагає Д.в. *забезпечують права ...кожній дитині*. Такий варіант перекладу логічно впливає з перекладу англ. фрагмента *ensure the rights ... to each child* [10].

Стаття 3: укр. переклад *з точки зору численності персоналу*, рос. *с точки зрения численности персонала* [4; 5]. У цьому випадку треба вжити слово *кількості*, оскільки контекст вимагає вказівки на кількісні характеристики. Прикметник *численний* означає «наявний у великій кількості» [7, т. 11, с. 329], тому використано невмотивовано.

Стаття 5: укр. переклад *Держави-учасниці поважають відповідальність, права і обов'язки батьків і у відповідних випадках членів розширеної родини*, рос. *Государства-участники уважают ответственность, права и обязанности родителей и в соответствующих случаях членов расширенной семьи*. З огляду на англ. *or, where applicable* переконуємося в помилковості і рос., й укр. перекладу, оскільки йдеться не про відповідні випадки, а про випадки «де, це застосовується». Крім того, у ст. 5 некоректно перекладено термін *legal guardians*, замість *законних опікунів*, в укр., рос. текстах маємо *опікунів* [4; 5; 10].

Стаття 7: укр. переклад *зразу ж після народження*, рос. *сразу же после рождения*. Вважаємо, що більш вмотивованим та правильним перекладом англ. *immediately after birth* українською мовою буде: *відразу після народження* з огляду на відповідну семантику слів *зразу/відразу* (*відразу* «у той же час, негайно, дуже швидко після чогось» [7, т. 1, с. 627]; *зразу* «тієї ж миті, негайно, дуже швидко; зараз же» [7, т. 3, с. 699]) [4; 5; 10].

Стаття 8: англ. *without unlawful interference* перекладено рос. *не допуская протизаконного вмешательства*, відповідно укр. *не допускаючи протизаконного втручання*. Правильним вважаємо переклад: *без незаконного втручання*. Із контексту статті очевидно, що відповідником англ. *unlawful* є прикметник *незаконний*, адже йдеться про втручання, яке «забороняється законом, порушує закон» [7, т. 5,

с. 308]. Уживання прикметника *протизаконний* не вмотивоване ані англійським джерелом, ані семантикою слова «який не відповідає закону, суперечить йому». [7, т. 8, с. 317]. Доказом непослідовного перекладу англ. *unlawful* російською мовою є приклади, засвідчені в ст. 16 Конвенції: рос. *незаконное вмешательство*, *незаконное посягательство*, а не *противозаконное* [4; 5; 10].

Стаття 8: англ. *to respect the right of the child to preserve his or her identity, including nationality, name and family relations*, рос. *уважать право ребенка на сохранение своей индивидуальности, включая гражданство, имя и семейные связи* [4; 5; 10]. Насамперед виникає застереження щодо перекладу англ. *nationality* — рос. *гражданство*, адже коли йдеться про збереження індивідуальності, то мають на увазі радше національність, а не громадянство. Крім цього, бачимо, що словом *including* розкривається зміст поняття «індивідуальність», його складники, відповідно більш семантично та стилістично вираженим відповідником замість *включаючи*, на нашу думку, буде *зокрема*.

Стаття 9: укр. *у тому чи іншому випадку* є калькуванням рос. *в том или ином случае*. Залучення до аналізу англ. *in particular case* доводить помилковість і рос., і укр. перекладів [4; 5; 10]. Правильним вважаємо переклад: *в конкретному (певному) випадку*.

Стаття 9: англ. *proceedings*, відповідником терміна в російськомовному джерелі є *разбирательство*. Переклад юридичного терміна українською мовою з російської як *розгляд* вважаємо неприйнятним та невідповідним контексту. Правильним відповідником, на нашу думку, буде *у будь-яких судових розглядах*. У п. 2 цієї статті рос. *всем заинтересованным сторонам предоставляется возможность* перекладено укр. *всім заинтересованим сторонам надається можливість*. У цьому випадку використання словосполучення *заінтересована сторона* є виправданим, адже йдеться про певний інтерес до кого-, чого-небудь; це юридичний термін; *зацікавлена особа* виявляє цікавість, увагу до кого-, чого-небудь; є висловом загальнолітературної мови [4; 5; 10].

Стаття 9: для аналізу певних особливостей перекладу іноді важливо залучати ширший контекст. Так, у ст. 9 Конвенції англ. *Where such separation results from any action initiated by a State Party, such as the detention, imprisonment, exile, deportation or death*, рос. *В тех случаях, когда такое разлучение вытекает из какого-либо решения, принятого государством-участником, например при аресте, тюремном заключении, высылке, депортации или смерти*, укр. переклад *У тих випадках, коли таке розлучення випливає з якого-небудь рішення, прийнятого Державою-учасницею, наприклад, при арешті, тюремному ув'язненні, висилці, депортації чи смерті* [4; 5; 10]. Невідповідним, на наш погляд, є переклад англ. *from any action initiated by a State Party, such as*, який має звучати так: *з будь-якої дії, ініційованої державою-учасницею, такої як*. Вважаємо, що заміна *будь-яка* на *яка-небудь*, *ініційований* на *прийнятий*, *такий як* на *наприклад* суттєво змінює зміст статті, спричинює різночитання, шкодить автентичності тексту.

Стаття 9: укр. переклад *щоб подання такого прохання само по собі не призводило*, рос. *чтобы представление такой просьбы само по себе не приводило* [4; 5].

В українській мові слова *само по собі* немає, це калька з російської. Згідно з українським правописом, стилістично виправданим є *саме собою*.

Стаття 9; 10: укр. переклад *особисті відносини*, рос. *личные отношения* [4; 5]. Російське слово «отношения» має декілька українських відповідників. На нашу думку, слово *відносини* вжито невмотивовано, оскільки розкриває переважно суспільні зв'язки; зв'язки між країнами, організаціями тощо (*економічні, ринкові, політичні, міжнародні відносини*). Прийнятним для контексту вважаємо слова *взаємини* (*особисті зв'язки між людьми: особисті, родинні, взаємини між чоловіком і жінкою, взаємини між дітьми*), *стосунки* — зв'язки між людьми: *особисті, позашлюбні стосунки*.

Стаття 12: укр. переклад *погляди з усіх питань, що торкаються дитини*, рос. *взгляды по всем вопросам, затрагивающим ребенка* [4; 5]. Аналіз контексту свідчить про невмотивоване вживання слова *торкатися*, адже йдеться про питання, які стосуються дитини, пов'язані з нею, тому правильно так і перекласти з російської: *стосуються дитини*.

Стаття 17: укр. переклад *до якої-небудь групи меншостей*, рос. *к какой-либо группе меньшинств*, англ. *belongs to a minority group* [4; 5; 10]. Переклад вважаємо калькою з російської, кращим відповідником поняття, на нашу думку, є: *до групи меншин*.

Стаття 18; 24: укр. *обов'язки по вихованню дітей; надання ... послуг по охороні здоров'я* є калькованим перекладом рос. *обязанности по воспитанию детей; услуги по охране здоровья* [4; 5; 10]. Нормативними в українській мові є вислови *обов'язки щодо виховання дітей, обов'язки з виховання дітей, послуги з охорони здоров'я*.

Стаття 19: укр. переклад *відсутності піклування чи недбалою й брутального поводження та експлуатації* з рос. *отсутствия заботы или небрежного обращения, грубого обращения или эксплуатации* викликає питання щодо підстав появи в українському варіанті слова *брутальний*. Залучення до аналізу англ. *neglect or negligent treatment, maltreatment or exploitation* засвідчило часткову зміну (скорочення) тексту перекладу. Крім цього, перше слово *neglect* українською мовою може бути перекладено як *зневажливе, неухажне, халатне*; словосполучення рос. *отсутствия заботы* і відповідно укр. *відсутності піклування* семантично невмотивовані; англ. *negligent* — *недбайливе, недбале, неухажне*; англ. *maltreatment* переважно перекладається як *погане поводження, без жодної конкретизації на грубе чи брутальне* [4; 5; 10]. З огляду на зазначене, відповідним оригіналу, на нашу думку, є такий переклад: *зневажливого або недбалою поводження, поганого поводження чи експлуатації*.

Стаття 19: укр. переклад *у випадку необхідності* є калькою рос. *в случае необходимости* [4; 5]. Вислів *у випадку необхідності* нехарактерний для української мови, його треба замінювати на стилістично кращий варіант: *якщо буде потреба, якщо треба, у разі потреби*.

Стаття 21: укр. переклад *на підставі всієї інформації, що має відношення до справи і достовірна*, рос. *на основе всей относящейся к делу и достоверной*

інформації. Залучення до аналізу англ. контексту on the basis of all pertinent and reliable information дає нам підстави зробити свій переклад: *на основі всієї відповідної та достовірної інформації*, який, на нашу думку, чітко відповідає суті, є простим і зрозумілим [4; 5; 10]. Уживання в українському перекладі *мати відношення до справи* є неприйнятним, правильно: інформація, що стосується справи [7, т. 9, с. 740].

Стаття 21: укр. *переклад компетентні власті*, рос. *компетентными властями*. В англ. словосполученні competent authorities друге слово, вжите в множині, найчастіше перекладається як *органи влади*, хоча є поодинокі випадки перекладу як *влада* [4; 5; 10]. Тому правильним, на нашу думку, є переклад *компетентні органи влади*. Слововживання власті вважаємо неприйнятним, оскільки це транслітерована з російської мови лексема, українською перекладається — *влада*.

Стаття 22: укр. *переклад відповідно до застосовуваних міжнародним або внутрішнім правом і процедурами*. Аналіз рос. *в соответствии с применимым международным или внутренним правом и процедурами* та англ. *in accordance with applicable international or domestic law and procedures* контекстів показав адекватний добір українського відповідника до російського дієприкметника, але неправильне узгодження перекладеного фрагмента з дієприкметником за ознакою числа, треба: *відповідно до застосовного міжнародного або внутрішнього права (законодавства) та процедур* [4; 5; 10].

Стаття 22: укр. *щодо захисту такої дитини та надання їй допомоги у пошуку батьків*, рос. *по защите такого ребенка и оказанию ему помощи и поиску родителей*. Аналіз фрагмента Конвенції англійською мовою *to protect and assist such a child and to trace the parents* засвідчує зміни в структурі речень російською та українською мовами. Правильним вважаємо такий переклад: *(Держави-учасниці сприяють ...зусиллям...) щодо захисту й допомоги такій дитині та відстеження (пошуку) батьків*. У перекладі російською мовою розширено переклад першої частини тези, однак загальний зміст дотримано. В укр. перекладі, на нашу думку, зроблено помилку, яка суттєво вплинула на зміст: адже саме на Державу покладені зобов'язання сприяти пошуку батьків, про допомогу дитині в пошуках, як впливає з укр. перекладу, не йдеться [4; 5; 10].

Стаття 23: укр. *На забезпечення особливих потреб неповноцінної дитини*, рос. *В признание особых нужд неполноценного ребенка*. Залучивши до аналізу англ. *Recognizing the special needs of a disabled child*, вважаємо некоректним переклад словосполучення *disabled child* як *неповноцінна дитина*. Правильними термінами на позначення дітей з дефектами розвитку є *дитина-інвалід*, *дитина з особливими потребами*. Також виникає застереження щодо правильності перекладу російською та українською мовою початкової частини тези. Слово *recognize* послідовно в Конвенції перекладається як рос. *признают*, укр. *визнають*, однак у випадку з англ. *recognizing* замість дієприслівника рос. *признавая*, укр. *визнаючи* переклад безпідставно змінено, що призвело до зміни акцентів та змісту статті [4; 5; 10].

Стаття 23: укр. *переклад надається при можливості безкоштовно* є калькою рос. *предоставляется, по возможности, бесплатно* [4; 5]. Згідно з українським

правописом нормативним є по можливості, стилістично доречними також вважають варіанти: якщо можна, якщо змога.

Стаття 23: укр. переклад з тим щоб дозволити Державам-учасницям покращити, рос. с тем чтобы позволить государствам-участникам улучшить. Залучивши до аналізу перекладу ширший контекст (англ. with the aim of enabling States Parties to improve), бачимо неправильний переклад конструкції with the aim of enabling, яка правильно перекладається з метою надання можливості, адже обмін та доступ до відповідної інформації, згідно зі статтею, нічого не дозволяє, а дає додаткові можливості покращити знання, розширити досвід [4; 5; 10].

Стаття 24: англ. States Parties shall take all effective and appropriate measures перекладено рос. Государства-участники принимают любые эффективные и необходимые меры, укр. Держави-учасниці вживають будь-яких ефективних і необхідних заходів. Вважаємо принциповим перекладати англ. all як укр. усі не лише тому, що так диктує джерело англійською мовою, але й через серйозну зміну семантики тези, яка неоднозначно трактується [4; 5; 10]. Крім того, слово *будь-який* в українській мові означає «все одно (байдуже) який; всякий» [7, т. 1, с. 250].

Стаття 25: англ. States Parties recognize the right of a child, рос. Государства-участники признают право ребенка, однак в укр. перекладі помилково слово *право* вжито в множині: Держави-учасниці визнають права дитини [4; 5; 10].

Стаття 28: в укр. перекладі для сприяння регулярному відвіданню шкіл і зниженню кількості учнів рос. посещение перекладено іменником укр. відвідання, утвореним від дієслова доконаного виду. На нашу думку, прийнятним є уживання іменника, утвореного від дієслова недоконаного виду *відвідування*, оскільки згідно з українським правописом у значенні «систематично ходити кудись (у школу, музеї, театри тощо)» правильною є тільки форма недоконаного виду [7, т. 1, с. 564]. З іншого боку, англ. reduction в цьому контексті краще перекладати як *зменшення* [4; 5; 10].

Стаття 30: в укр. перекладі рос. исповедовать свою религию и исполнять ее обряды подано *сповідати свою релігію і виконувати її обряди* [4; 5]. Слово *сповідати* є неприйнятним для цього контексту, оскільки має значення «здійснювати обряд сповіді, вислуховувати чиїсь покаяння в гріхах і відпускати їх» [7, т. 9, с. 549], еквівалентним вважаємо слово *сповідувати*, що означає «дотримуватися якої-небудь релігії, якогось віровчення» [7, т. 9, с. 550].

Стаття 32: укр. яка може являти небезпеку для здоров'я перекладено з рос. которая может представлять опасность для его здоровья. На нашу думку, використання джерела іншою іноземною мовою дало б змогу уникнути такого важкого нагромадження зайвих слів, зокрема, аналіз англ. that is likely to be hazardous сприяв простому перекладу фрагмента: *яка може, ймовірно, бути небезпечною*. Варто також додати, що текст англійською мовою не містить жодних додаткових уточнень на кшталт укр. для здоров'я, рос. для его здоровья [4; 5; 10].

Стаття 32: укр. визначають необхідні вимоги щодо тривалості робочого дня й умови праці порушено узгодження частин речення за змістом. З огляду на рос. определяют необходимые требования о продолжительности рабочего дня и

умовлях труда правильно перекласти щодо тривалості робочого дня й умов праці [4; 5].

Стаття 32: укр. переклад *Держави-учасниці вживають... заходи, з тим щоб забезпечити здійснення цієї статті*, рос. *Государства-участники принимают... меры, с тем чтобы обеспечить осуществление настоящей статьи*. Залучивши до аналізу перекладу контекст з англійської мови (англ. States Parties shall take... measures to ensure the implementation of the present article), спостерігаємо неправильний переклад конструкції to ensure the implementation of the present article, яка правильно перекладається для забезпечення імплементації (реалізації) цієї статті. Схожі недоліки перекладу маємо в статтях 33, 44: укр. *Держави-учасниці вживають заходів, з тим щоб захистити дітей; Доповіді містять інформацію, з тим щоб забезпечити ...повне розуміння*. Аналіз англійських фрагментів тексту States Parties shall take measure to protect children from the illicit use of narcotic drugs; to provide a comprehensive understanding дають підстави говорити про невмотивованість уживання з тим щоб, правильно буде для захисту дітей, для забезпечення повного розуміння [4; 5; 10].

Стаття 37: укр. *протягом якомога більш короткого відповідного періоду часу* містить дуже складну конструкцію вищого ступеня порівняння прикметників внаслідок калькування рос. *в течение как можно более короткого соответствующего периода времени*. Аналіз та переклад англ. for the shortest appropriate period of time дає змогу максимально, а головне, еквівалентно спростити положення Конвенції: *Арешт, затримання чи тюремне ув'язнення дитини здійснюються згідно з законом та використовуються лише як крайній засіб та на найкоротший відповідний проміжок часу* [4; 5; 10].

Стаття 38: укр. *Держави-учасниці прагнуть віддавати перевагу особам більш старшого віку*, рос. *государства-участники стремятся отдавать предпочтение лицам более старшего возраста* викликали сумніви щодо вмотивованості перекладу вищого ступеня порівняння прикметника. Аналіз англ. States Parties shall endeavor to give priority to those who are oldest підтвердив нееквівалентність перекладу конструкції to those who are oldest. Англ. oldest є формою найвищого ступеня порівняння прикметника, відповідно український переклад мав би виглядати так: *Держави-учасниці прагнуть віддавати перевагу тим, хто є найстаршим* [4; 5; 10].

Стаття 40: укр. *зокрема, з урахуванням її віку чи становища її батьків або законних опікунів* засвідчено невідповідний переклад кінцевої частини і в рос. *в частности, с учетом его возраста или положения его родителей или законных опекунов*, і як наслідок аналіз англ. in particular, taking into account his or her age or situation, his or her parents or legal guardians дає підстави нам запропонувати власний переклад: *зокрема, враховуючи його або її (дитини) вік чи становище (обставини), його або її (дитини) батьків чи законних опікунів*; принциповим вважаємо те, що слова вік та становище стосуються насамперед дитини [4; 5; 10].

Стаття 43, п. 1: англ. For the purpose of examining the progress made by States Parties in achieving the realization of the obligations undertaken in the present Convention, there shall be established a Committee on the Rights of the Child російською мовою

перекладено: *В целях рассмотрения прогресса, достигнутого государствами-участниками в выполнении обязательств..., учреждается Комитет по правам ребенка*, укр. *З метою розгляду прогресу, досягнутого Державами-учасницями щодо виконання зобов'язань..., засновується Комітет по правах дитини*. На нашу думку, словосполучення рос. *рассмотрение прогресса*, укр. *розгляд прогресу* є описовими й неточними, правильно *дослідження, вивчення прогресу*. Неприйнятним для цього контексту вважаємо укр. *засновується*, кращим відповідником англ. *establish* є укр. *створюється*. Також засвідчено граматичний росіянізм — не-правильне вживання приємника *Комітет по правах дитини* — правильно *Комітет з прав дитини* [4; 5; 10].

Стаття 43, п. 4: рос. *первоначальные выборы* перекладено як *первісні вибори* [4; 5]. Такий переклад вважаємо семантично невиправданим, адже прикметник *первісний* в українській мові має значення «який існував у найдавніші періоди історії людства; який існував спочатку і був замінений чим-небудь» [7, т. 6, с. 119]. Коректним і еквівалентним відповідником поняття є укр. *перші, первинні, початкові*.

Стаття 43, п. 5: рос. *кандидаты, которые получили наибольшее число голосов* дієслово *получили* перекладено укр. *дістали (кандидати, які дістали найбільшу кількість голосів)* [4; 5]. Використання лексеми *діставати* в цьому контексті вважаємо необгрунтованим, оскільки в українській мові є кращі відповідники: *одержувати* [7, т. 5, с. 625], *отримувати* [7, т. 5, с. 810]. Натомість основними значеннями слова *діставати* є 1. *Брати, витягувати що-небудь звідкись*. 2. *Дотягуючись, досягаючи, доторкатися до чого-небудь*. 3. *Здобувати, відшукувати що-небудь, долаючи труднощі* [7, т. 2, с. 308], що не відповідають змісту положення статті.

Стаття 43, п. 6: рос. *немедленно после первых выборов имена этих пяти членов определяются по жребию Председателем совещания* (англ. *immediately after the first election, the names of these five members shall be chosen by lot by the Chairman of the meeting*) у перекладі українською мовою порушено узгодження слів у тезі, правильно: *відразу ж після перших виборів імена цих п'яти членів визначаються шляхом жеребкування головою (а не голови) наради* [4; 5; 10].

Стаття 43, п. 10: рос. *Продолжительность сессии Комитета определяется и при необходимости пересматривается* російський зворот *при необходимости* неправильно перекладено укр. *при необхідності*, що нехарактерно для української мови [4; 5]. Стилiстично кращими є варіанти *якщо буде потреба, якщо треба, у разі потреби*.

Висновки. Проаналізовано офіційний переклад українською мовою ратифікованого Україною в 1991 р. міжнародного договору — Конвенції про права дитини. Оскільки єдиним джерелом перекладу став автентичний текст Конвенції російською мовою, в українському тексті виявлено низку калькованих слів і виразів (статті 1, 7, 9, 18, 19, 23, 24, 43). Засвідчено також чимало випадків некоректного перекладу з російської мови, що призводить до семантичних та стилістичних неточностей (статті 2, 3, 5, 9, 12, 19, 22, 25, 29, 30, 32, 37, 40). Залучення до порівняльного й зіставного аналізу автентичного тексту англійською мовою засвідчило помилки

перекладу і російською, і, як наслідок, українською мовами. Виявлені неточності (статті 5, 8, 9, 19, 22, 23, 24, 32, 38) негативно відбиваються на правильному тлумаченні та застосуванні міжнародних норм, адже спричиняють не лише зміни в структурі речень, але й зміни акцентів і змісту. Усі невідповідності ми детально проаналізували, запропонували коректні варіанти перекладу. У зв'язку з цим необхідність запровадження процедури періодичного перегляду і виправлення помилок в офіційних перекладах ратифікованих нашою державою міжнародних договорів є актуальною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко Л. М. Термінологічні особливості документів дипломатичного жанру франкомовного військового дискурсу та їх відтворення у перекладі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2014. Вип. 13. С. 208–210.
2. Кащишин Н. Є. Проблема генези терміносистеми сучасного англкомовного дипломатичного дискурсу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2010. Вип. 14. С. 347–352.
3. Кияк Т. Р. Перекладознавство (німецько-український напрям) : підруч. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.
4. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 17.08.2019).
5. Конвенція о правах ребенка. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml (дата звернення: 17.08.2019).
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : підруч. Вінниця : Нова книга, 2003. 448 с.
7. Про затвердження Порядку здійснення офіційного перекладу багатосторонніх міжнародних договорів України на українську мову: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2006 р. № 353. Офіційний вісник України. 2006. № 12. Ст. 814.
8. Словник української мови : в 11 т. / ред. коллег. І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
9. Файчук Т. Г. Лексико-граматичні особливості перекладу конвенції про права дитини українською мовою. Обрії друкарства. 2019. № 1 (7). С. 164–174.
10. Convention on the Rights of the Child. URL: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> (дата звернення 17.08.2019).
11. Šarčević S. New Approach to Legal Translation. The Hague : Kluwer Law International, 1997. 308 p.

REFERENCES

1. Bondarenko, L. M. (2014). Terminologichni osoblyvosti dokumentiv dyplomatychnoho zhanru frankomovnoho viiskovoho dyskursu ta yikh vidtvorennia u pereklyadi: Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia, 13, 208–210 (in Ukrainian).
2. Kashchyshyn, N. Ye. (2010). Problema henezy terminosystemy suchasnoho anhlomovnoho dyplomatychnoho dyskursu: Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Filolohichna, 14, 347–352 (in Ukrainian).

3. Kyiak, T. R. (2008). *Perekladoznavstvo (nimetsko-ukrainskyi napriam)*. Kyiv : Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskiy universytet» (in Ukrainian).
4. Konventsiiia pro prava dytyny vid 20 lystopada 1989 r. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (data zvernennia: 17.08.2019) (in Ukrainian).
5. Konventciia o pravakh rebenka. Retrieved from http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/childcon.shtml (data zvernennia: 17.08.2019) (in Russian).
6. Korunets, I. V. (2003). *Teoriia i praktyka perekladu (aspektnyi pereklad)*. Vinnytsia : Nova knyha (in Ukrainian).
7. Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia ofitsiinoho perekladu bahatoronnikh mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy na ukrainsku movu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 17.03.2006 r. № 353. (2006). *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, 12, St. 814 (in Ukrainian).
8. *Slovyk ukrainskoi movy : v 11 t. / red. koleh. I. K. Bilodid (holova) ta in. (1970–1980)*. Kyiv : Naukova dumka (in Ukrainian).
9. Faichuk, T. H. (2019). *Leksyko-hramatychni ocoblyvosti perekladu konventsii pro prava dytyny ukrainskoiu movoiu: Obrii drukarstva*, 1 (7), 164–174 (in Ukrainian).
10. Convention on the Rights of the Child. Retrieved from <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> (дата звернення 17.08.2019) (in English).
11. Šarčević, S. (1997). *New Approach to Legal Translation*. The Hague : Kluwer Law International (in English).

doi: 10.32403/0554-4866-2019-2-78-141-153

FEATURES OF EDITING THE TRANSLATION OF INTERNATIONAL AGREEMENTS INTO UKRAINIAN LANGUAGE

T. G. Faichuk

*O. O. Potebnya Institute of Linguistics, National Academy of Sciences of Ukraine,
4, Hrushevskiy St, 01001, Kyiv, Ukraine
tatyanafaichuk@gmail.com*

The article is devoted to the study of the official translation of the Convention on the Rights of the Child into Ukrainian. The relevance of the study is due to the exceptional importance of the texts of international treaties both for the image of the state and for the correct interpretation and application of their provisions, as well as the need to improve the official translations of international treaties.

The linguistic analysis of the translation has shown a violation of the statutory procedure: only the Russian text of the treaty was taken as the basis for the Ukrainian translation, although the procedure for the official translation of Ukraine's multilateral international treaties requires the use of authentic texts in several languages. In the process of comparing the Convention in the Russian and English languages, some substantive inaccuracies of the translation have also been noted. The identified shortcomings of the Russian translation into Ukrainian have been analysed in the form of

articles, which helped to systematically compare the provisions of the Convention, to identify errors, to suggest appropriate translation options, to draw conclusions.

A number of tracing paper from Russian (words and expressions) has been identified in the Ukrainian text (Articles 1, 7, 9, 18, 19, 23, 24, 43). There have also been numerous instances of incorrect translation from the Russian language, which leads to semantic and stylistic inaccuracies (Articles 2, 3, 5, 9, 12, 19, 22, 25, 29, 30, 32, 37, 40). Involvement in the comparative analysis of the authentic text in English has shown errors in translation in both Russian and, as a consequence, Ukrainian. Inaccuracies found (Articles 5, 8, 9, 19, 22, 23, 24, 32, 38) adversely affect the correct interpretation and application of international standards, as they cause not only changes in sentence structure but also changes in accents and content. We have analysed all the inconsistencies in detail, and suggested the correct translation options. In this regard, the need to introduce a procedure for periodic review and correction of errors in official translations of international treaties ratified by our country is important and urgent.

Keywords: international agreement, diplomatic genre, official business style, text structure, text translation, lexical and grammatical features.

Стаття надійшла до редакції 18.07.2019.

Received 18.07.2019.